

УДК 792.73.036.9.071.2:784](073)Сінатра(045)

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2022-5-8>

**Регіна ЧЕРНОВА**

аспірантка, спеціальність 025 – Музичне мистецтво, Харківська державна академія культури, Бурсацький узвіз, 4, м. Харків, Україна, 61057

**ORCID:** 0000-0002-3730-5356

**Бібліографічний опис статті:** Чернова, Р. (2022). Творча постать Френка Сінатри в контексті сучасної теорії особистості. *Fine Art and Culture Studies*, 5, 55–61, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2022-5-8>

## ТВОРЧА ПОСТАТЬ ФРЕНКА СІНАТРИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ТЕОРІЇ ОСОБИСТОСТІ

**Мета роботи.** Мета дослідження – визначити та розкрити основні риси творчої постаті Френсіса Альберта (Френка) Сінатри в контексті сучасної теорії особистості. **Актуальність дослідження** зумовлена протиріччям між значним внеском Френка Сінатри до розвитку масової музичної культури ХХ ст. та відсутністю в українському науковому просторі досліджень, присвячених аналізу творчої біографії Ф. Сінатри крізь призму сучасної теорії особистості. **Методологія** дослідження базується на поєднанні загальнонаукових та спеціальних музикознавчих методів, зокрема на біографічному методі, в межах якого вивчається життєвий і творчий шлях Ф. Сінатри; та особистісному підході, який дозволяє скласти уявлення про особистість Ф. Сінатри як суб'єкта творчої діяльності. **Наукову новизну** дослідження визначає науковий опис творчої постаті Френка Сінатри в контексті сучасної теорії особистості, яка полягає в уточненні та розкритті природи творчої особистості співака. **Висновки.** Феномен творчої особистості Френка Сінатри вивчають дослідники у всьому світі. З позиції сучасної теорії особистості доведено, що артист володів спектром певних якостей, які перетворюють його на людину унікальну, здатну генерувати ідеї і творити мистецтво. Характер творчої особистості розкривається насамперед через її творчу діяльність, через володіння певним творчим потенціалом, наявність якого істотно відрізняє її від інших людей. Провідними ознаками творчої особистості Ф. Сінатри є «оксамитовий» тембр голосу, харизматичність, шарм, вишукані манери, «strong style» одягу, що дозволило митцю досягти найвищих творчих успіхів та стати найзнаменитішим американським співаком своєї доби.

**Ключові слова:** Френк Сінатра, теорія особистості, творчість, творчість, творча діяльність, особистість, постать.

**Rehina CHERNOVA**

Postgraduate student, Specialty 025 – Musical Art, Kharkiv State Academy of Culture, Bursa descent, 4, Kharkiv, Ukraine, 61057

**ORCID:** 0000-0002-3730-5356

**To cite this article:** Chernova R. (2022). Tvorcha postat' Frenka Sinatry v konteksti suchasnoi teorii osobystosti [The creative personality of Frank Sinatra in the context modern personality theory]. *Fine Art and Culture Studies*, 5, 55–61, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2022-5-8>

## THE CREATIVE PERSONALITY OF FRANK SINATRA IN THE CONTEXT OF MODERN PERSONALITY THEORY

**The aim of this study is to determine and reveal the creative figure of Francis Albert (Frank) Sinatra's main features in the context of modern personality theory. The topicality** of the research is determined by the contradiction between Frank Sinatra's significant contribution to the development of mass musical culture of the twentieth century and the absence of research in the Ukrainian scientific space devoted to the analysis of Frank Sinatra's creative biography through the prism of modern personality theory. **The research methodology** assumes a combination of general scientific and special musicological methods, in particular on the biographical method within which is studied the life and creative path of F. Sinatra; and a personal approach allows us to form an idea of F. Sinatra's personality as a subject of creative activity. **The scientific novelty** of the study is determined by the scientific description of the creative character of Frank Sinatra in the context of modern personality theory which consists in clarifying and revealing the nature of the singer's creative personality. **Conclusions.** The phenomenon of Frank Sinatra's creative personality is studied by researchers all over the world. From the standpoint of modern personality theory it has been proven that the artist possessed a spectrum of certain qualities that turn him into a unique person, capable of generating ideas and creating art.

*The creative personality's nature is revealed primarily through its creative activity, the possession of a certain creative potential, the presence of which significantly distinguishes it from other people. The leading features of F. Sinatra's creative personality are the «velvet» timbre of the voice, charisma, charm, refined manners, «strong style» of clothes which allowed the artist to reach the highest creative successes and become the most famous American singer of his time.*

**Key words:** Frank Sinatra, personality theory, creativity, creative, creative activity, personality, character.

## Вступ

**Актуальність теми дослідження.** Величезний успіх, який багато десятиріч супроводжував діяльність Френка Сінатри, зумовив значний інтерес дослідників до феномену його творчої особистості та мистецької спадщини. В ХХ столітті проблема генези особистісних якостей людини стає найактуальнішою. Філософи, соціологи, психологи докладають чимало зусиль, щоб знайти відповідь, пояснити, коли ж народжується особистість, що сприяє або перешкоджає її становленню та розвитку. Ф. Сінатра як творча особистість створив свій особливий та різнобарвний художній світ. Співак постає перед нами харизматичною і впевненою особистістю, яка легко і невимушено поводить себе на сцені, одним тільки поглядом зачарував публіку. Він запам'ятовувався всім як елегантний, стильний виконавець, якому вдалося занурити весь світ у свою мелодію життя та огорнути всіх своєю теплою посмішкою і справжнім шармом.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Феномен творчої особистості Френка Сінатри вже багато десятиріч привертає до себе увагу дослідників. Творчу біографію артиста, його мистецьку спадщину, причини його приголомшливого багаторічного успіху вивчають соціологи, психологи, культурологи і музикознавці у всьому світі.

Важливим напрямом сучасної наукової думки є теорія особистості, репрезентована у працях багатьох відомих вчених, зокрема Є. Бистрицького (Бистрицький, 1991), О. Мельник (Мельник, 2018), Р. Стернберга (Robert Sternberg) (Sternberg, 1996). Проблематика, пов'язана з сучасною теорією особистості стає суттєвим чинником осягнення характеру артистичної особистості Ф. Сінатри.

Так, Є. Бистрицький у своїй праці «Феномен особистості: світогляд, культура, буття» (Бистрицький, 1991) ґрунтовно досліджує феноменологічні та термінологічні аспекти теорії особистості, приділяючи особливу увагу визначенню понять особистості, творчої особистості, проблемам співвідношення понять «культура» і «особистість». «Особистість –

філософська категорія, яка передбачає спрямованість людини на саму себе, усвідомленість себе як людської індивідуальності. Про те, що таке особистість, можна судити тільки на підставі того, що визнається особистісною характеристикою людини. А це питання, що виходить за рамки власне наукових, в тому числі суспільно-наукових пошуків...» (Бистрицький, 1991), «...тому вивчення особистості, сьогодні інтенсивно ведеться у психології, соціології, історії, культурології, інших гуманітарних дисциплінах» (Бистрицький, 1991).

О. Мельник у статті «Життєва, соціальна, громадянська позиції особистості: компаративний аналіз» висвітлює співвідношення понять «життєва позиція», «соціальна позиція», «громадянська позиція» особистості (Мельник, 2018). Соціальна позиція, на думку автора, визначається ставленням особистості до суспільних явищ, яке зумовлене рівнем соціалізації (Мельник, 2018).

**Мета дослідження** – визначити та розкрити основні риси творчої постаті Френка Сінатри в контексті сучасної теорії особистості.

**Наукова новизна** дослідження полягає в тому, що вперше в українському музикознавстві охарактеризовано творчу постать Френка Сінатри в контексті сучасної теорії особистості.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** ХХ століття подарувало світові чимало видатних постатей, які змінили хід історії культури, відношення до музики і розвиток музичної індустрії. Однією з таких постатей, яка пригортає до себе увагу музикознавців, істориків та культурологів у всьому світі є видатний американський співак Френсіс Альберт (Френк) Сінатра (12 грудня 1915 року – 14 травня 1998 року). Людина-епоха, чие ім'я вписане золотими літерами в історію світової музики. Всім, хто намагається говорити про природу його таланту, на думку одразу спадають слова: «магія», «харизма» і «творча особистість».

Проблема творчої особистості, її зародження, формування та розвитку завжди посідала одне з провідних місць в історії суспільної думки та культури в цілому. Особливу увагу

привертає до себе проблематика, пов'язана з творчою діяльністю, поведінкою та особистим життям видатних митців. Зумовлено це очікуванням зрушень у розвитку науки та культури, внаслідок здійснення впливу особистості на суспільні відносини за допомогою творчості. Постать Френка Сінатри, суспільний та науковий інтерес до якого залишається гострим, являє собою легенду не тільки музичного світу, але й кожного аспекту американської культури ХХ століття.

Ф. Сінатра як митець талановито використовує у своїй творчості художні засоби, майстерно демонструє сильні сторони вокального мистецтва та став справжньою «іконою» стилю та смаку. Доцільним постає питання, чи достатньо відповідних критеріїв для того, щоб охарактеризувати співака як «особистість».

Слово «особистість» (англ. «personality») в англійській мові походить від латинського «persona», що спершу означало маски, які надягали актори під час театральної вистави в давньогрецькій драмі. Таким чином, з самого початку в зміст поняття «особистість» було закладено уявлення про зовнішній, поверхневий соціальний образ, який індивідуальність приймає, коли грає певні життєві ролі. Така точка зору якнайкраще віддзеркалює думку людини, яка оцінює особистість за критеріями чарівності, вміння тримати себе в суспільстві, популярності, фізичної привабливості і інших соціально бажаних характеристик. Як слушно зазначає В. Шепель, «одним із найважливіших прийомів подачі себе на публіці є вміння створити “зовнішню оболонку образу”. Від цього залежить те, яке безпосередньо враження справляє артист. В цих цілях образ покликаний бути переконливим» (Шепель, 1994, с. 184-185). Стиль Ф. Сінатри складає сукупність характеристик, які візуально допомагають скласти візуальний портрет зовнішнього образу співака, серед яких вишуканий класичний костюм чорного кольору, капелюх як «родзинка» образу, вишуканість манер, полум'яний погляд та блакитні очі. Краса і привабливість «зовнішньої оболонки образу» ще не означає його завершеність, оскільки особистість, як певне віддзеркалення соціальної природи людини, здатна генерувати і висловлювати почуття, думки та емоції, що, в свою чергу, складає «внутрішній світ» особистості. Саме тому первинне

значення поняття «особистості» не відображає об'єктивної дійсності на сучасному етапі дослідження даного явища.

Особистість як багатоаспектне культурне явище є своєрідним продуктом багато тисячолітнього суспільно-історичного розвитку. Є. Бистрицький у вищезгаданій праці зазначає, що «проблема становлення особистості, організація людської індивідуальності у більшості випадків ставиться і формулюється як питання про генезис та розвиток внутрішнього, суб'єктивного світу індивіда, його психіки, свідомості, власного Я. Весь спектр проблем, пов'язаних із завданнями виховання, вивчення, професійного навчання, перекваліфікації, взагалі формування індивіда, в найширшому природно-історичному сенсі зміни людських поколінь, необхідно знаходить своє втілення у формі вимог духовного розвитку, розвитку свідомості, загальної культури тощо» (Бистрицький, 1991, с. 106). Науковець акцентує свою увагу на таких поняттях, як «індивід» та «індивідуальність», які при дослідженні даної проблематики необхідно диференціювати від поняття «особистість».

Під поняттям «індивід» розуміється будь-який «екземпляр роду людських сутностей (істот)» (Бистрицький, 1991, с. 90). Поняття «індивідуальності» розглядається як «вказівка на відмінні риси даного індивіда, його своєрідність, а за особистістю залишають деяку безумовно переважну характеристику людини – його суб'єктність...» (Бистрицький, 1991, с. 90). «При цьому мається на увазі, що особистістю є лише той, хто став суб'єктом дії, діяльності, вчинку, але незалежно від того, як трактувати суб'єктність особистості...» (Бистрицький, 1991, с. 90) «...все зводиться до розуміння самодії...» (Бистрицький, 1991, с. 90) або до «...уявлення про сутність свідомого (самосвідомого) акту. Тому визнання за особистістю значення буття неминуче обмежує роздування “самодіяльних”, “творчих”, “духовних” тощо “можливостей” особистості до гіпертрофованих розмірів “титанізму” і не дозволяє цілком і повністю ототожнювати особистість лише з суб'єктністю людини. А це означає ще, що “особистістю” не можна називати тільки задалегідь відомого суб'єкта діяльності» (Бистрицький, 1991, с. 90). Під поняттям «особистість» розуміють «сукупність вроджених і набутих в процесі

життєдіяльності психологічних властивостей, які характеризують індивіда і перетворюють його на людину унікальну» (Бистрицький, 1991, с. 91). В особистості постають такі особливі якості, завдяки яким одна людина відрізняється від всіх інших людей. Крім того, зрозуміти, які специфічні якості або їх комбінації диференціюють одну особу від іншої, можна тільки шляхом вивчення індивідуальних відмінностей.

Особистість у філософській думці розглядається як найвищий ступінь духовного розвитку людини, що являє собою стійку сукупність соціально вагомих якостей, які характеризують індивіда як унікальну суб'єктивність, здатну освоювати і змінювати світ. Інакше кажучи, кожна особистість – людина, але не кожна людина є особистістю. Людським індивідом народжуються, а особистістю стають. Особистість як доволі складний феномен, згідно соціологічного підходу має певну соціальну позицію та соціальну якість, які є стрижневими елементами структури даного явища, та характеризується високим ступенем освоєння умов життєдіяльності, своєрідним ставленням до навколишнього світу, свідомістю, волевиявленням. Наявність перелічених ознак є необхідною умовою для визначення індивіда як особистості.

«Поняття «соціальна позиція» відображає усвідомлення особистістю своєї належності до певної спільноти, інтереси і цінності якої людина розцінює як власні, прагне реалізувати їх у діяльності та свідомо їх відстоює» (Мельник, 2018, с. 34).

Соціальна якість особистості «характеризується мірою соціальності, рівнем зв'язків, відносин, досягнутим ступенем успіху і освоєнням соціальних умов життєдіяльності» (Бистрицький, 1991, с. 132). В практиці публічних виступів важливу роль грає «...орієнтація в соціально-психологічних групах, тобто в таких групах людей, у яких співпадає настрої до якихось життєвих проблем, полегшується встановлення контактів з аудиторією» (Шепель, 1994, с. 156). Френк Сінатра, при побудові сценічного образу, орієнтувався, перш за все, на молодіжний віковий сегмент, зокрема жіночої статі. Джордж Еванс зазначав, що саме його вражає у співакові – блакитні очі, сфокусовані на одній дівчині, потім на іншій, недовга пауза у повітрі, простота і «оксамитовий»

тембр голосу, який був миттєво пізнаваним і чарівним. На основі цих висновків у продюсера виникла ідея розвивати Сінатру як проєкт під гаслом «Голос, який схвилював мільйони».

Є. Бистрицький зазначив, що «особистістю не можна називати тільки задалегідь відомого суб'єкта діяльності», а лише такого, який має творчий початок. Дане твердження говорить, що «суб'єктом творчості є особистість і саме особистість є носієм властивостей людини як суб'єкта. Особистість стає суб'єктом творчості з того моменту, коли її діяльність здійснює вплив на суспільні відносини і їх певні перетворення, за яких починаються процеси, що ведуть до формування якісно нових структур і форм життєдіяльності суспільства» (Бистрицький, 1991, с. 171). Слід зазначити, що характер особистості розкривається насамперед через її творчу діяльність, через володіння певними можливостями, які істотно відрізняють її від інших людей, тобто певним творчим потенціалом. Творчий потенціал включає в себе також ті можливості людини, які ще не перейшли у здібності.

Особистість в даному контексті є головною силою творчої діяльності. Сучасні дослідники творчості вважають, що особистісні чинники є визначальними у досягненні творчих результатів. На думку німецько-британського науковця-психолога, творця факторної теорії особистості Ганса Юргена Айзенка, риса «креативності» пов'язана із творчими досягненнями через особистість, тому що саме особистість є механізмом реалізації творчих здібностей у творчій діяльності.

Поняття «творчості» є багатокомпонентним і потребує виокремлення суттєвих ознак для його пояснення. Однозначного теоретичного трактування поняття «творчості» у науковій думці ще не склалося. У дослідженні сутності творчості серйозною проблемою є методологічні розбіжності в розумінні даного феномену. Тому постає питання, під яким кутом треба розглядати творчість: як когнітивну здатність, підпорядковану закону нормального розподілу (закон теорії імовірності Гаусса-Лапласа), як особистісну рису або як досягнення видатних творчих результатів, що властиво виключно особистостям, які мають унікальні риси.

На думку Р. Стернберга, «творчість – це здатність виконувати роботу, яка одночасно є новаторською (тобто оригінальною, неочіку-

ваною) і відповідною (тобто корисною, відповідно вимогам завдання)» (Sternberg, 1996).

Центральний момент творчої діяльності – отримання якісно нових результатів. Творча особистість здатна генерувати оригінальні ідеї, робити відкриття та творити мистецтво. Результати діяльності творчої особистості, зокрема співака, повинні мати художню цінність і викликати емоційне захоплення. Саме так можна охарактеризувати мистецьку діяльність Френка Сінатри. «У 1942 році співака запросили заспівати на Різдвяному концерті у Нью-Йорку, в кінотеатрі «Paramount», де його побачив агент Джордж Еванс» (Чернова, 2020, с. 255). Скептично налаштований, Еванс прийняв рішення подивитися на власні очі і послухати виступ Сінатри, і був приємно вражений. Перше враження диктувало, що на центральній сцені співає голодна на вигляд дитина, проте глядацька зала була повністю заповнена істеричними дівчатами-підлітками, які гриміли на сидіннях, проходах і балконах. Коли Еванс ходив поруч зі сценою, дівчина в кріслі біля проходу встала і кинула одну троянду з довгим стеблом, загорнутим в папір, співаку. Квітка на секунду затрималася у світлі променів від прожектора, після чого витонченим рухом Сінатра зловив її, усміхнувся їй і закрив очі, вдихаючи аромат ніжної квітки» (Чернова, 2020, с. 256).

Джордж Еванс бачив, що «зовнішня привабливість Френка Сінатри, хоча і була унікальною, проте була доволі обмеженою. Сінатра був саме тією унікальною сумішшю особистості і безпосередньо голосу. Одні співаки славилися бездоганною зовнішністю, інші були видатними співаками, але ніхто не міг похизуватися симбіозом зовнішньої харизми та неймовірно унікального голосу, на відміну від Сінатри» (Чернова, 2020, с. 256).

Якщо результат творчої діяльності здатен викликати емоційне захоплення, то кожну пісню Сінатра «розповідав», проживав її всім серцем, а під час своїх виступів «сумував перед тисячами жінок, змушуючи кожну дівчину заплакати» (Чернова, 2020, с. 256), а пісні метра естради представляють собою художню цінність, яка задовольняє духовні потреби людини.

Американський дослідник, психолог П. Торенс сформулював різноманітні визначення, які метафорично описують творчу особистість – особистість обов'язково вміє

«об'єднувати різноманітні ідеї», «розпізнавати відмінності та подібність», «проявляє гнучкість мислення», «має естетичний смак», «неортодоксальна», «має потребу творити», «допитлива», «піддає сумніву соціальні норми» тощо. Гарний смак виховувався у Френка Сінатри з самого дитинства. Навіть у бідні часи Великої депресії у матері співака виходило виручити трохи грошей, щоб одягнути сина в якісні і пристойні речі. Через таке ставлення до одягу сусіди прозвали Сінатру «наймоднішим хлопчиком в околицях Хобокена». Упродовж багатьох десятиріч Френк Сінатра, співоча кар'єра якого розпочалася ще у 1930-ті роки, вважався визнаним еталоном смаку та «іконою стилю». Дана характеристика співака як особистості розкриває одне з метафоричних визначень, сформульованих П. Торенсом.

Ще одним аспектом формування і розвитку особистості є культурологічний аспект. На думку Є. Бистрицького, «сьогодні чітко спостерігається таке сприйняття відношення культури і людини: мінлива смислова перспектива, що висуває на передній план соціального та культурного світу особистісну модальність ставлення людини до дійсності» (Бистрицький, 1991, с. 132). Воно виявляє себе в тому, що саме «існування суспільного цілого, екологічні параметри природно-біологічних умов життя і способи прийнятної соціальної організації ставляться в пряму залежність від людських якостей окремих осіб» (Бистрицький, 1991, с. 132). Співвідношення культури і людини все частіше формулюють у вигляді ряду певних зразків значимості особистості в суспільному житті, а саме її соціальна активність, моральний вибір, вчинки та відповідальність за них, провина і покаяння за скоєне. Загальнонаукова категоризація, виділення із загального масиву людської культури явищ, що співвідносяться з масштабами людського індивіда – «...побуту, міжособистісного спілкування, повсякденного життя – всього того, що можна назвати мовчазною, в минулому, культурою більшості, говорить сьогодні саме за себе в культурологічних дослідженнях» (Бистрицький, 1991, с. 132).

Сьогоднішні теоретичні інтереси суспільствознавства лише підтверджують той емпірично спостережуваний факт, що «особистість і її самостійно-активне ставлення до світу вийшли за межі теоретично очікуваного

і заявляють про себе в культурному житті як її найважливіші складові» (Бистрицький, 1991, с. 132). У зв'язку з цим сьогодні істотно змінюється і сприйняття культури.

«Якщо особистість визнається фактом культури не як майбутня перспектива суспільного розвитку і не в якості діячів культури, які підіймаються, а як масово-значуще явище її сьогодишньої організації, то і відношення культури і людини набуває нової якості. Культура постає вже не тільки у вигляді ідеалізованої перспективи індивідуального розвитку і формування, її також недостатньо розглядати і як необхідний “набір” загальних зразків життєдіяльності, ряд основних соціальних функцій, ролей, область культурних “підсистем” дії і поведінки тощо, в яких зазвичай бачать деякі базові умови для нормального функціонування індивідів в громадському цілому. Разом з визнанням людської індивідуальності універсально значущим феноменом культури остання постає як передумова і умова виробництва і відтворення саме особистісного ставлення до світу» (Бистрицький, 1991, с. 132).

Ф. Сінатру можна по праву вважати масово-значущим явищем музичної культури ХХ століття, оскільки його пісні є яскравою репрезентацією естрадно-джазової виконавської манери «крунінг», які увійшли до скарбниці американської та світової популярної музики, а його постать стала справжньою американською легендою.

**Висновки.** Особистість як багатоаспектне культурне явище є своєрідним продуктом багато тисячолітнього суспільно-історичного розвитку. Проблема особистості, її формування та розвитку посідає одне з провідних місць в історії гуманітарної думки та культури в цілому. В різні історичні часи філософи, теологи та вчені намагалися надати відповіді на запитання, хто

є людина, яка її сутність, ким є особистість, у чому полягають основні чинники її формування та розвитку. Характер особистості розкривається насамперед через її творчу діяльність, через володіння певним творчим потенціалом, наявність якого істотно відрізняє її від інших людей. Саме тому науковці завжди проявляли особливий інтерес до проблем творчої діяльності і творчої особистості.

Аналіз творчої біографії Френка Сінатри крізь призму сучасної теорії особистості підтверджує справедливості наведених наукових положень. На зламі 1940–1950-х років Френк Сінатра гостро спіткнувся із проблемою суспільного визнання творчого авторитету особистості – так званим згасанням зацікавленості до його діяльності та Імені. Так, наприкінці 1940 років у митця розпочалася творча криза, зумовлена низкою негативних подій у його особистому та суспільному житті, що не завадило метру естради залишитися однією з найпопулярніших та найвпливовіших постатей своєї доби. Він справив колосальний вплив на музичну культуру та життя американського суспільства ХХ століття. Як особистість, Сінатра поєднував у собі водночас різні творчі іпостасі: талановитий співак, володар неповторного, виняткового «оксамитового» тембру голосу (відомий як «The Voice»); популярний та успішний кіноактор, який зіграв багато ролей у численних голлівудських фільмах.

Творчість, перш за все, це досягнення чогось важливого і нового, те, що людина робить, щоб змінити світ. Яскравим прикладом особистості, яка змінила не лише себе, а й музичний світ, є Френк Сінатра. Особистість Ф. Сінатри і його творча діяльність назавжди залишили свій відбиток не тільки в американській та світовій музичній культурі ХХ ст., а й загалом в історії ХХ ст.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Быстрицкий Е. К. Феномен личности: мировоззрение, культура, бытие. К., 1991. 200 с.
2. Клепиков О. І., Кучерявий І. Т. Основи творчої особистості : навч. посібник. Київ : Вища школа. 1996. 295 с. URL : <https://ru.calameo.com/read/0053718936371e890900e>
3. Мельник О. Життєва, соціальна, громадянська позиції особистості: компаративний аналіз. Філософська антропологія і філософія культури. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Волинь, 2018. С. 33–38.
4. Чернова Р. О. Риси виконавського стилю Френка Сінатри. International scientific and practical conference. Венеція, Італія, 2020. С. 254–257.
5. Шепель В. М. Имиджология: секреты личного обаяния. Москва : Изд-во «Культура и спорт», 1994. 319 с.
6. Sternberg, Robert. Success intelligence, 1996. 159 p.

**REFERENCES:**

1. Bystrickij E. K. (1991) Fenomen lichnosti: mirovozzrenie, kul'tura, bytie [The phenomenon of personality: worldview, culture, being]. K. 200 p. [in Russian].
2. Kliepikov O. I., Kucheriavyi I. T. (1996). Osnovy tvorchoi osobystosti [Basics of creative personality]. Navch. Posibnyk. Kyiv : Vyshcha shkola. 295 p. URL: <https://ru.calameo.com/read/0053718936371e890900e> [in Ukrainian].
3. Melnyk O. (2018). Zhyttieva, sotsialna, hromadianska pozytsii osobystosti: komparatyvnyi analiz [Melnyk O. Life, social and civil positions of the individual: a comparative analysis]. Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Volyn : Filozofska antropohiia i filozofia kultury. P. 33–38. [in Ukrainian].
4. Chernova R. O. (2020) Rysy vykonavskoho stylu Frenka Sinatry [Traits of Frank Sinatra's performance style]. International scientific and practical conference. Venetsiia, Italiia. P. 254–257. [in Ukrainian].
5. Shepel, V. M. (1994). Imidzologiya: sekretyi lichnogo obayaniya [Imageology: secret of personal charm]. Moskva : «Kultura i sport» [in Russian].
6. Sternberg, Robert. Success intelligence, 1996. 159 p.